

NR 14/2014

**OPINIE O KORUPCJI ORAZ STANDARDACH
ŻYCIA PUBLICZNEGO W POLSCE**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Nakład 30 egzemplarzy

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ✓ Zdecydowana większość Polaków (87%) uważa, że korupcja jest w naszym kraju dużym problemem, w tym prawie dwie piąte (39%) sądzi, że bardzo dużym. Tylko 8% badanych przypisuje temu zjawisku niewielkie znaczenie.
- ✓ Spośród nagannych zachowań spotykanych wśród osób piastujących stanowiska państwowe najpowszechniejsze, w odczuciu społecznym, są nepotyzm i kumoterstwo. Ponad cztery piąte respondentów (85%) uważa, że wśród wysokich urzędników państwowych i polityków często dochodzi do obsadzania krewnych i kolegów na stanowiskach w urzędach, spółkach, bankach itp., tylko nieznacznie mniej osób (77%) uznaje za rozpowszechnioną w tych kręgach praktykę załatwiania członkom rodziny i znajomym kontraktów oraz zamówień rządowych.
- ✓ Ponad cztery piąte Polaków (83%) uważa, że zdecydowana większość polityków podejmuje i prowadzi działalność publiczną przede wszystkim dla pieniędzy, tylko co dziesiąty (10%) sądzi, że jest to częściej wyjątek niż reguła. Równie jednoznacznie badani postrzegają wśród naszej klasy politycznej powszechność zjawiska nepotyzmu w postaci załatwiania pracy rodzinie (83%) lub znajomym (81%). Niemal równie powszechnie diagnozowane jest także wykorzystywanie aktywności publicznej we własnej karierze zawodowej (80%).
- ✓ Według Polaków standardy życia publicznego w największym stopniu obniża stosowanie przekupstwa jako metody walki o wpływy polityczne w partii. Prawie dwie trzecie ankietowanych (64%) jest zdania, że korumpowanie kolegów partyjnych, np. za pomocą obietnic załatwienia atrakcyjnej posady w zamian za oddanie głosu na „odpowiedniego” kandydata w wewnątrzpartyjnych wyborach, w dużym stopniu pogarsza standardy życia publicznego. Równie destrukcyjne dla moralności publicznej jest wykorzystywanie przynależności partyjnej dla poprawy własnej sytuacji materialnej i traktowanie działalności publicznej przede wszystkim jako źródła dochodów. Ponad dwie trzecie badanych (68%) uważa, że takie merkantylne podejście do służby publicznej bardzo obniża standardy życia politycznego w kraju.

Czy korupcja polityczna jest w Polsce problemem? Zapytaliśmy badanych¹ o ocenę zasięgu zachowań korupcyjnych lub bliskich korupcji wśród polityków, działaczy samorządowych oraz urzędników. Pytaliśmy nie tylko o przekupstwo, kumoterstwo i nepotyzm czy też uleganie nieuczciwemu lobbingsowi, ale także o zachowania dwuznaczne moralnie, które trudno zakwalifikować jednoznacznie jako korupcyjne, ale w których pojawia się element wykorzystywania własnej pozycji w życiu publicznym i posiadanych w związku z nią znajomości i władzy dla prywatnych celów i interesów.

Z Indeksu Percepcji Korupcji sporządzanego przez Transparency International² wynika, że w 2013 roku na 175 państw objętych monitoringiem Polska zajęła 38 miejsce pod względem oceny przejrzystości i uczciwości życia publicznego. W porównaniu z rokiem 2012 pozycja naszego kraju poprawiła się o trzy miejsca. Zgodnie z Indekssem, korupcja jest w Polsce bardziej nasiloną niż w państwach Europy Zachodniej czy – zajmujących na ogół wysokie miejsca w rankingu – krajach skandynawskich, natomiast nieco mniej nasiloną niż u naszych południowych sąsiadów i znacznie mniej niż w Rosji i u sąsiadów wschodnich, w przypadku których problem określany jest jako bardzo poważny. Na tle „nowych” krajów UE Polska wypadła pod tym względem całkiem dobrze – mniejszy wskaźnik korupcji odnotowano tylko w Estonii.

Okazuje się jednak, że czym innym są klasyfikacje międzynarodowe, a czym innym odczucia obywateli. Pod koniec ubiegłego roku Polacy nieco częściej postrzegali korupcję jako poważny problem niż pięć miesięcy wcześniej, a w porównaniu z pomiarem z roku 2010 ich diagnoza była niemal taka sama. W odczuciu społecznym nie widać zatem w ostatnim czasie poprawy w tym względzie, choć trzeba zaznaczyć, że problem ten jest postrzegany

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (282) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 listopada 2013 roku na liczącej 990 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² <http://www.transparency.org/cpi2013/results>

niewiele ostro niż w pierwszej dekadzie tego wieku. W dalszym ciągu zatem ogromna większość badanych (87%) uważa, że korupcja jest w Polsce dużym problemem, w tym prawie dwie piąte (39%) sądzi, że bardzo dużym. Tylko 8% respondentów przypisuje temu zjawisku niewielkie znaczenie.

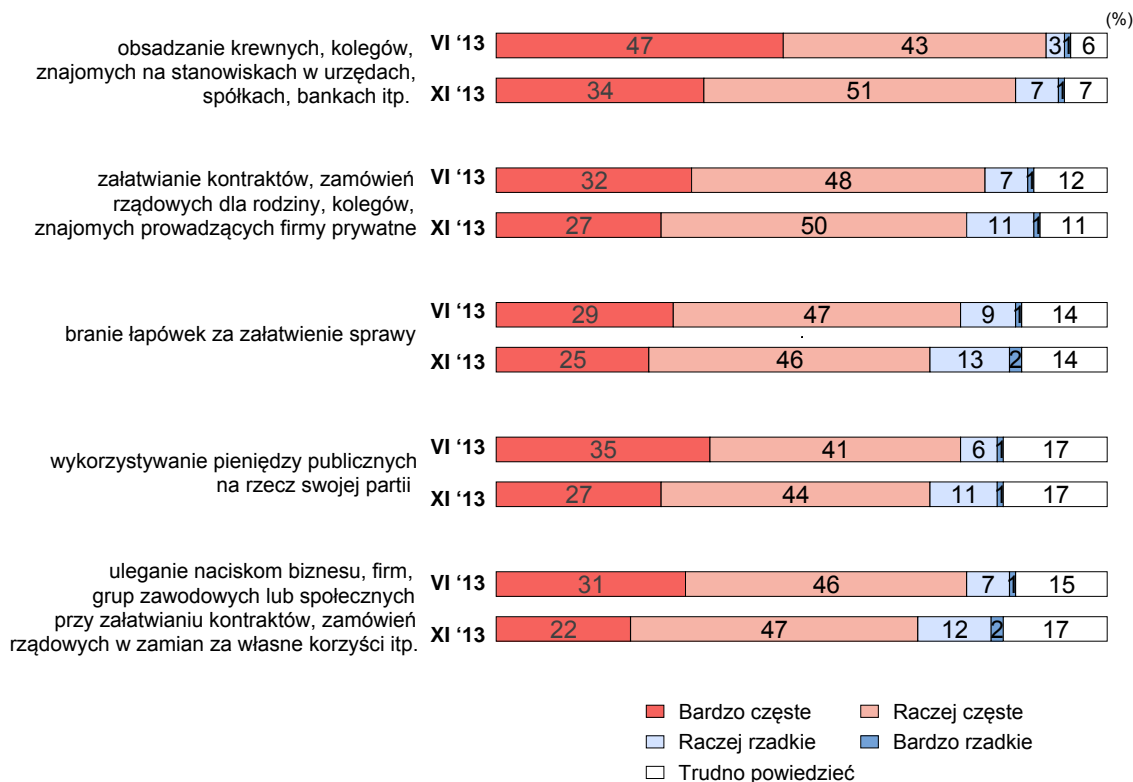
Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, czy korupcja w Polsce jest problemem dużym czy małym?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	VII '91	II '92	VII '00	VIII '01	II '03	XII '03	V '04	XII '05	II '06	IV '09	IV '10	VI '13	XI '13
	w procentach												
Bardzo dużym	33	49	46	68	68	65	75	71	67	40	44	40	39
Raczej dużym	38	37	40	25	23	25	20	22	26	49	43	43	48
Dużym	71	86	86	93	91	90	95	93	93	89	87	83	87
Raczej małym	15	8	6	2	2	2	1	2	2	5	8	9	7
Bardzo małym	2	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1	1
Małym	17	9	6	3	2	3	1	2	2	6	8	10	8
Trudno powiedzieć	12	5	8	5	6	7	4	4	5	5	5	7	5

Percepcja nasilenia zjawiska korupcji w Polsce jest stosunkowo mało zróżnicowana społecznie. We wszystkich analizowanych grupach dominuje przekonanie, że korupcja w naszym kraju jest dużym problemem. Na jej niewielkie znaczenie najlepiej zarabiający wskazują nieco częściej niż uzyskujący niższe dochody.

Z deklaracji ankietowanych wynika, że spośród nagannych zachowań spotykanych wśród osób piastujących stanowiska państwowe najpowszechniejsze, w odczuciu społecznym, są nepotyzm i kumoterstwo. Ponad cztery piąte badanych (85%) uważa, że wśród wysokich urzędników państwowych i polityków często dochodzi do obsadzania krewnych i kolegów na stanowiskach w urzędach, spółkach, bankach itp., tylko nieznacznie mniej (77%) uznaje za rozpowszechnioną w tych kręgach praktykę załatwiania członkom rodziny i znajomym kontraktów oraz zamówień rządowych. Na przekupstwo jako częsty proceder wśród wysokich urzędników państwowych i polityków wskazuje ponad dwie trzecie respondentów (71%). Tyle samo osób za rozpowszechnione w tych grupach uważa defraudowanie środków publicznych, polegające na ich wykorzystywaniu na rzecz swojej partii (71%). Tylko nieco mniej badanych (69%) diagnozuje nieuczciwy lobbing, czyli uleganie naciskom biznesu, grup zawodowych lub społecznych przy załatwianiu kontraktów i zamówień rządowych w zamian za własne korzyści.

RYS. 1. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY WŚRÓD WYSOKICH URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH I POLITYKÓW CZĘSTE CZY RZADKIE SĄ TAKIE ZJAWISKA, JAK:

W ciągu pięciu miesięcy 2013 roku nastąpił spadek liczby badanych, którzy za częste w środowisku polityków i wysokich urzędników państwowych uznają działania polegające na obsadzaniu członków rodziny i znajomych na ważnych stanowiskach. Odsetek tego rodzaju ocen jest porównywalny z tymi z roku 2010 i 2012, natomiast mniejszy od średnich wskazań z pierwszej dekady tego wieku. W niewielkim stopniu obniżył się także odsetek opinii o powszechności załatwiania kontraktów i zamówień rządowych dla rodziny i znajomych prowadzących firmy prywatne – w stosunku do roku 2012 zmiany są minimalne.

Tabela 2

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie wśród wysokich urzędników państwowych i polityków* obsadzanie krewnych, kolegów, znajomych na stanowiskach w urzędach, spółkach, bankach itp. jest:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IV 1997	VII 1999	VII 2000	II 2003	XII 2003	V 2004	IV 2009	IV 2010	VIII 2012	VI 2013	XI 2013
	w procentach										
– częste („bardzo częste” i „raczej częste”)	69	84	87	91	87	92	82	84	84	90	85
– rzadkie („bardzo rzadkie” i raczej rzadkie”)	13	4	5	2	4	2	7	7	8	4	8
Trudno powiedzieć	18	11	7	7	9	6	11	9	8	6	7

* Do 2000 roku pytaliśmy tylko o wysokich urzędników państwowych

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie wśród wysokich urzędników państwowych i polityków* załatwianie kontraktów, zamówień rządowych dla rodziny, kolegów, znajomych prowadzących firmy prywatne jest:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IV 1997	VII 1999	VII 2000	II 2003	XII 2003	V 2004	IV 2009	IV 2010	VIII 2012	VI 2013	XI 2013
	w procentach										
– częste („bardzo częste” i „raczej częste”)	78	73	78	81	81	87	75	73	79	80	77
– rzadkie („bardzo rzadkie” i raczej rzadkie”)	9	10	10	6	6	4	11	13	10	8	12
Trudno powiedzieć	13	17	12	13	13	9	14	14	11	12	11

* Do 2000 roku pytaliśmy tylko o wysokich urzędników państwowych

Skala przekupstwa wśród polityków i wysokich urzędników państwowych w końcu 2013 roku była w ocenie Polaków nieznacznie mniejsza niż w połowie roku i utrzymuje się na poziomie odnotowanym w latach 2009–2012. Jednocześnie ocena skali korupcji wśród osób zajmujących stanowiska publiczne jest w ocenie społecznej trochę lepsza niż w pierwszej połowie ubiegłej dekady.

Tabela 4

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie wśród wysokich urzędników państwowych i polityków* branie łapówek za załatwienie sprawy jest:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IV 1997	VII 1999	VII 2000	II 2003	XII 2003	V 2004	IV 2009	IV 2010	VIII 2012	VI 2013	XI 2013
	w procentach										
– częste („bardzo częste” i „raczej częste”)	72	74	79	85	84	89	72	73	72	76	71
– rzadkie („bardzo rzadkie” i raczej rzadkie”)	13	8	9	5	4	2	12	12	13	10	15
Trudno powiedzieć	15	19	12	10	12	9	15	15	15	14	14

* Do 2000 roku pytaliśmy tylko o wysokich urzędników państwowych

W odczuciu Polaków wykorzystywanie pieniędzy publicznych na rzecz swojej partii jest równie częste jak w latach 2009–2012. Natomiast oceny zjawiska defraudowania środków publicznych i przeznaczania ich na cele partyjne są trochę lepsze od tych, które odnotowaliśmy pięć miesięcy wcześniej.

Tabela 5

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie wśród wysokich urzędników państwowych i polityków* wykorzystywanie pieniędzy publicznych na rzecz swojej partii jest:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IV 1997	VII 1999	VII 2000	II 2003	XII 2003	V 2004	IV 2009	IV 2010	VIII 2012	VI 2013	XI 2013
	w procentach										
– częste („bardzo częste” i „raczej częste”)	56	58	65	67	74	78	73	69	71	76	71
– rzadkie („bardzo rzadkie” i raczej rzadkie”)	15	11	12	10	6	5	6	10	9	7	12
Trudno powiedzieć	29	31	23	23	20	17	21	21	20	17	17

* Do 2000 roku pytaliśmy tylko o wysokich urzędników państwowych

Jedynym wskaźnikiem, który w końcu 2013 roku był najniższy w porównaniu z wszystkimi wcześniejszymi pomiarami, było przekonanie o powszechności nieuczciwego lobbingu i uległości rządzących różnym szczeblu wobec nacisków biznesu, firm, grup zawodowych lub społecznych przy załatwianiu kontraktów i zamówień rządowych. Być może premierowi podkreślającemu w swoich wystąpieniach okoliczności podejmowania niektórych decyzji rządowych wbrew interesom rozmaitych lobbies (np. przy okazji decyzji w sprawie OFE, a także w sprawie listy leków refundowanych) udało się przekonać część opinii publicznej o słuszności tej tezy.

Tabela 6

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie wśród wysokich urzędników państwowych i polityków uleganie naciskom biznesu, firm, grup zawodowych lub społecznych przy załatwianiu kontraktów, zamówień rządowych w zamian za własne korzyści itp. jest:	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XII 2003	V 2004	IV 2009	IV 2010	VIII 2012	VI 2013	XI 2013
	w procentach						
– częste („bardzo częste” i „raczej częste”)	78	81	74	72	73	77	69
– rzadkie („bardzo rzadkie” i raczej rzadkie”)	4	3	8	10	10	8	14
Trudno powiedzieć	18	16	18	18	17	15	17

Respondentów zapytaliśmy również o postrzeganie zjawisk bliskich korupcji wśród samych polityków. Interesowały nas nie tylko klasyczne tego przejawy, takie jak przekupstwo, kumoterstwo, nepotyzm, ale także zachowania niepodlegające kodeksowi karnemu, ale oceniane negatywnie z punktu widzenia moralności publicznej, takie jak wykorzystywanie kariery politycznej i zdobywanych w jej trakcie znajomości dla własnej kariery zawodowej czy poprawy poziomu życia. Interesowały nas także oceny powszechności występowania innych zachowań wątpliwych moralnie lub dwuznacznych, które w ubiegłym roku i wcześniej się zdarzały, takie jak pokątne nagrywanie prywatnych rozmów w celu zdobycia „haków” na konkurentów czy też korumpowanie partyjnych kolegów podczas wyborów wewnątrzpartyjnych.

Zdaniem ankietowanych, spośród wszystkich tych negatywnych zachowań najczęściej spotykane wśród polskich polityków jest wykorzystywanie kariery politycznej dla poprawy własnej sytuacji materialnej, a także zdobywanie władzy i znajomości w celu załatwiania atrakcyjnej pracy członkom rodziny lub znajomym. W sumie ponad cztery piąte Polaków (83%) uważa, że zdecydowana większość polityków podejmuje i prowadzi działalność publiczną przede wszystkim dla pieniędzy, tylko co dziesiąty (10%) sądzi, że jest to częściej wyjątek niż reguła. Tak samo jednoznacznie badani postrzegają wśród naszej klasy politycznej powszechność zjawiska nepotyzmu w postaci załatwiania pracy rodzinie (83%) lub znajomym (81%). Niemal równie powszechnie diagnozowane jest także wykorzystywanie aktywności publicznej we własnej karierze zawodowej (80%).

Jako zjawiska mniej powszechne, choć dotyczące większości polityków, badani ocenili korupcję i rozmaite dwuznaczne moralnie rozgrywki personalne w czasie wewnętrznych wyborów partyjnych. Ponad dwie trzecie ankietowanych (70%) uważa, że wśród polskich polityków częste są przypadki budowania swojej siły politycznej i zdobywania zwolenników za pomocą przekupstwa oraz – tak jak to było opisywane w mediach – np. przekonywania kolegów partyjnych do poparcia „odpowiedniego” kandydata w wewnątrzpartyjnych wyborach w zamian za obietnicę załatwienia atrakcyjnej posady. Nieco rzadziej, zdaniem badanych, zdarzają się przypadki nagrywania prywatnych rozmów, by potem mieć „haka” na konkurenta albo przeciwnika (59%) lub też w celu ujawnienia ich treści opinii publicznej (50%).

Tabela 7

Przedstawię Panu(i) teraz przykłady różnych zachowań polityków, które mogą uchodzić za moralnie dwuznaczne lub wręcz nieetyczne. Czy, w Pana(i) ocenie, takie zachowania zdarzają się wśród polskich polityków często czy też raczej sporadycznie?		
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla poprawy własnej sytuacji materialnej		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	26%	83%
Jest częste	57%	
Jest rzadkie	8%	10%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	2%	
Trudno powiedzieć	7%	
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla załatwiania pracy członkom rodziny		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	27%	83%
Jest częste	56%	
Jest rzadkie	8%	10%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	2%	
Trudno powiedzieć	7%	
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla załatwiania pracy znajomym		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	21%	81%
Jest częste	60%	
Jest rzadkie	10%	11%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	1%	
Trudno powiedzieć	9%	
Wykorzystywanie przynależności partyjnej we własnej karierze zawodowej		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	23%	80%
Jest częste	57%	
Jest rzadkie	9%	12%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	3%	
Trudno powiedzieć	8%	
Korumpowanie kolegów partyjnych, np. poprzez obietnicę załatwienia atrakcyjnej posady w zamian za oddanie głosu na „odpowiedniego” kandydata w wewnątrzpartyjnych wyborach		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	19%	70%
Jest częste	51%	
Jest rzadkie	13%	15%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	2%	
Trudno powiedzieć	15%	
Nagrywanie prywatnych rozmów, by potem mieć „haka” na konkurenta albo przeciwnika		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	11%	59%
Jest częste	48%	
Jest rzadkie	20%	25%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	5%	
Trudno powiedzieć	16%	
Nagrywanie prywatnych rozmów w celu ujawnienia ich treści opinii publicznej		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	9%	50%
Jest częste	41%	
Jest rzadkie	28%	34%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	6%	
Trudno powiedzieć	16%	
Brak lojalności wobec szefa partii		
Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków	6%	38%
Jest częste	32%	
Jest rzadkie	35%	41%
Jest zupełnie sporadyczne, dotyczy pojedynczych polityków lub w ogóle się nie zdarza	6%	
Trudno powiedzieć	21%	

Na tle omówionych zachowań dosyć rzadko, według opinii badanych, zdarzają się wśród polityków przypadki nielojalności wobec szefa partii. Prawie takie same są odsetki respondentów uważających, że jest to zachowanie raczej rzadko spotykane (41%), co sądzących, że większość polityków w naszym kraju kieruje się swymi prywatnymi interesami i „gra we własne gry” polityczne, niezależnie od strategii całego ugrupowania, a w związku z tym, często bywa nielojalna wobec szefa partii (38%).

Ankietowanych zapytaliśmy także o ocenę szkodliwości poszczególnych zachowań dla życia politycznego w kraju.

Według społecznych ocen w największym stopniu standardy życia publicznego obniża stosowanie przekupstwa jako metody walki o wpływy polityczne w partii. Prawie dwie trzecie badanych (64%) jest zdania, że korumpowanie kolegów partyjnych, np. za pomocą obietnic załatwienia atrakcyjnej posady w zamian za oddanie głosu na „odpowiedniego” kandydata w wewnątrzpartyjnych wyborach, w dużym stopniu obniża standardy życia publicznego. Natomiast 27% ankietowanych nie ocenia tego rodzaju zachowań tak poważnie i nie uważa ich za czynnik bardzo psujący obyczaje w polityce. Na 10-stopniowej skali, na której 1 oznacza, że zachowanie to pogarsza standardy życia publicznego w Polsce w niewielkim stopniu, a 10 – że w bardzo dużym, uzyskało ono średnią 7,28.

Niemal równie destrukcyjne dla moralności publicznej jest zdaniem Polaków wykorzystywanie przynależności partyjnej do poprawienia własnej sytuacji materialnej i traktowania jej przede wszystkim jako źródła dochodów. Ponad dwie trzecie badanych (68%) uważa, że takie merkantylne podejście do służby publicznej bardzo obniża standardy życia politycznego w kraju. Bardziej stonowaną ocenę tego zjawiska prezentuje 26% ankietowanych. Na 10-punktowej skali ten typ zachowania uzyskał średnią 7,26.

Z nieco większym zrozumieniem, choć nie oznacza to, że nie z jednoznacznym potępieniem, badani traktują zjawisko nepotyzmu. Prawie dwie trzecie (65%) uważa, że załatwianie przez polityków pracy członkom swoich rodzin bardzo szkodzi moralności publicznej, łagodniejsze oceny wystawia 28% respondentów. Średnia na 10-punktowej skali wynosi 7,17. Podobnie kształtują się opinie na temat załatwiania pracy znajomym – 64% badanych jest zdania, że takie zachowania bardzo psują standardy życia publicznego w kraju, 29% zaś traktuje to z większym pobłażaniem. Średnia wynosi 7,06.

Tabela 8

Jak by Pan(i) ocenił(a) skalę szkodliwości poszczególnych zachowań dla życia publicznego w Polsce? Przy odpowiedzi proszę posłużyć się 10-punktową skalą, na której 1 oznacza, że w Pana(i) opinii to zachowanie w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego, a 10 - że bardzo pogarsza ono standardy życia publicznego w Polsce.		
Wykorzystywanie przynależności partyjnej we własnej karierze zawodowej		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	8%	35%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	27%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	26%	58%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	32%	
Trudno powiedzieć	7%	
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla poprawy własnej sytuacji materialnej		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	6%	26%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	20%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	31%	68%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	37%	
Trudno powiedzieć	7%	
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla załatwiania pracy członkom rodziny		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	7%	28%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	21%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	30%	65%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	35%	
Trudno powiedzieć	7%	
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla załatwiania pracy znajomym		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	7%	29%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	22%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	30%	64%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	34%	
Trudno powiedzieć	7%	
Korumpowanie kolegów partyjnych np. poprzez obietnicę załatwienia atrakcyjnej posady w zamian za oddanie głosu na „odpowiedniego” kandydata w wewnątrzpartyjnych wyborach		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	6%	27%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	21%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	26%	64%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	38%	
Trudno powiedzieć	9%	
Brak lojalności wobec szefa partii		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	12%	41%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	29%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	25%	46%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	21%	
Trudno powiedzieć	13%	
Nagrywanie prywatnych rozmów w celu ujawnienia ich treści opinii publicznej		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	10%	32%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	22%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	26%	56%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	30%	
Trudno powiedzieć	11%	
Nagrywanie prywatnych rozmów, by potem mieć „haka” na konkurenta albo przeciwnika		
- w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego (1+2)	8%	30%
- w pewnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (3+4+5)	22%	
- w poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (6+7+8)	26%	61%
- w bardzo poważnym stopniu pogarsza standardy życia publicznego (9+10)	35%	
Trudno powiedzieć	10%	

Nagrywanie prywatnych rozmów i ich upowszechnianie jest według badanych destrukcyjne dla moralności publicznej, jeśli służy tylko zdobywaniu tzw. haków na konkurentów lub przeciwników politycznych. W tym przypadku 61% ankietowanych ocenia szkodliwość takich zachowań jako dużą, 30% zaś raczej bagatelizuje ich znaczenie. Średnia na 10-punktowej skali wynosi 7,00. Ten czyn traktowany jest nieco łagodniej, gdy służy pozyskiwaniu informacji z intencją poinformowania opinii publicznej o jakimś fakcie. Nagrywanie prywatnych rozmów w celu ujawnienia ich treści opinii publicznej za szkodliwe uważa 56% ankietowanych, natomiast jako mało szkodliwe traktuje je 32% badanych. Średnia ocen wynosi w tym przypadku 6,64.

Tabela 9

Jak by Pan(i) ocenił(a) skalę szkodliwości poszczególnych zachowań dla życia publicznego w Polsce?	Wartości średnie na skali 1-10*
Korumpowanie kolegów partyjnych, np. poprzez obietnicę załatwienia atrakcyjnej posady w zamian za oddanie głosu na „odpowiedniego” kandydata w wewnątrzpartyjnych wyborach	7,28
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla poprawy własnej sytuacji materialnej	7,26
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla załatwiania pracy członkom rodziny	7,17
Wykorzystywanie przynależności partyjnej dla załatwiania pracy znajomym	7,06
Nagrywanie prywatnych rozmów, by potem mieć „haka” na konkurenta albo przeciwnika	7,00
Wykorzystywanie przynależności partyjnej we własnej karierze zawodowej	6,76
Nagrywanie prywatnych rozmów w celu ujawnienia ich treści opinii publicznej	6,64
Brak lojalności wobec szefa partii	6,05

* Skala 1–10, na której 1 oznacza, że w Pana(i) opinii to zachowanie w niewielkim stopniu pogarsza standardy życia publicznego, 10 zaś - że bardzo pogarsza ono standardy życia publicznego w Polsce

Z relatywnie większą wyrozumiałością Polacy podchodzą do sprawy łączenia działalności publicznej z karierą zawodową. Ponad połowa badanych (58%) uważa, że traktowanie działalności publicznej jako trampoliny do kariery zawodowej w poważnym stopniu pogarsza standardy naszego życia publicznego, nieco ponad jedna trzecia zaś (35%) sądzi, że takie podejście nie jest specjalnie szkodliwe. Średnia ocen w tym przypadku wynosi 6,76.

W tym zestawieniu jako najmniej destrukcyjna dla moralności publicznej postrzegana jest sprawa nielojalności wobec szefa partii. Tego typu zachowanie oceniane jest jako poważnie obniżające standardy naszego życia publicznego przez 46% ankietowanych, natomiast jako mało szkodliwe traktuje je 41% badanych. Średnia ocen wynosi 6,05.

Według oceny Polaków zjawisko korupcji wśród rządzących różnych szczebli, a także takie jej pochodne, jak kumoterstwo i nepotyzm nadal pozostają w Polsce poważnym problemem. Oceny powszechności tych negatywnych zjawisk w latach 2009–2013 zmieniały się tylko w niewielkim stopniu. Jedynie pomiar przeprowadzony w połowie ubiegłego roku, kiedy o korupcji mówiło się w mediach trochę więcej (m.in. w związku z tzw. aferą zegarkową ministra Nowaka), wyraźniej odbiega od średnich ocen z tego okresu. Natomiast obecna ocena skali korupcji wypada lepiej niż w pierwszych latach ubiegłej dekady.

Zdaniem ankietowanych wśród osób piastujących stanowiska publiczne najczęściej zdarzają się przypadki kumoterstwa i nepotyzmu, czyli obsadzania znajomymi i krewnymi atrakcyjnych posad. Niewiele rzadziej spotyka się ustawianie kontraktów publicznych pod „zaprzyjaźnioną” firmę lub biznesmena. Relatywnie najrzadziej, w ocenie badanych, rządzący ulegają naciskom rozmaitych większych grup interesów określanych jako lobby.

Według opinii Polaków na moralność publiczną w sferze polityki najbardziej destrukcyjnie działa korupcja polityczna, czyli stosowanie przekupstwa jako metody walki o wpływy polityczne w partii, a także traktowanie przez polityków działalności publicznej głównie jako drogi do poprawienia własnej sytuacji materialnej, czyli bycie w polityce dla pieniędzy. Jeśli chodzi o częstość tego typu zjawisk, to zdaniem ankietowanych najpowszechniej spotykane jest właśnie to nastawienie – uprawianie polityki przede wszystkim po to, by poprawić swoją sytuację materialną. Według respondentów powszechne wśród polityków jest również dążenie do władzy, a także poszerzanie dzięki działalności publicznej zakresu znajomości, by zyskiwać na znaczeniu społecznym i np. móc załatwiać atrakcyjną pracę członkom rodziny lub znajomym. Jednak ten ostatni czynnik jest traktowany przez ankietowanych z minimalnie większą wyrozumiałością niż nastawienie na dochodzenie do majątku poprzez działalność publiczną. Pytania o tego typu motywacje polityków do aktywności publicznej będą zapewne – z powodu wysokości świadczeń otrzymywanych przez przyszłych posłów – powracać przy okazji zbliżających się wyborów do Parlamentu Europejskiego.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

Tabela 1

		Jak Pan(i) sądzi, czy korupcja w Polsce jest problemem dużym czy małym?			Liczba osób
		Dużym	Małym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		87	8	5	989
Płeć	Mężczyźni	86	10	4	472
	Kobiety	88	5	6	517
Wiek	18-24 lata	91	7	1	115
	25-34	91	6	3	199
	35-44	93	6	1	170
	45-54	81	12	7	160
	55-64	85	9	6	173
	65 lat i więcej	82	7	11	173
Miejsce zamieszkania	Wieś	86	6	7	378
	Miasto do 19 999	88	7	5	154
	20 000 - 99 999	87	10	3	189
	100 000 - 499 999	89	6	5	166
	500 000 i więcej mieszk.	86	11	3	102
Wykształcenie	Podstawowe	81	7	12	216
	Zasadnicze zawodowe	89	8	3	245
	Średnie	91	7	2	330
	Wyższe	86	9	6	199
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	85	8	7	82
	Średni personel, technicy	90	7	2	48
	Pracownicy adm.-biurowi	85	7	8	68
	Pracownicy usług	92	7	1	66
	Robotnicy wykwalifikowani	87	11	2	115
	Robotnicy niewykwalifik.	93	5	2	67
	Rolnicy	94	6		48
	Pracujący na własny rach.	81	14	5	42
Bierni zawodowo	Renciści	86	7	7	69
	Emeryci	82	7	11	202
	Uczniowie i studenci	91	7	2	49
	Bezrobotni	87	9	4	86
	Gospodynie domowe i inni	93	5	2	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	85	8	6	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	88	9	3	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	87	10	3	263
	prywatnym gosp. rolnym	96	4		51
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	87	5	8	125
	501-750	87	8	5	104
	751-1000	90	6	4	151
	1001-1500	90	8	2	157
	Powyżej 1500 zł	85	12	4	207
Ocena własnych war. mater.	Złe	90	3	8	155
	Średnie	86	9	6	438
	Dobre	88	9	3	396
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	94	3	3	47
	Raz w tygodniu	84	10	6	433
	1-2 razy w miesiącu	91	5	4	170
	Kilka razy w roku	88	8	4	213
	W ogóle nie uczestniczy	87	6	7	126
Poglądy polityczne	Lewica	90	9	1	141
	Centrum	89	7	4	336
	Prawica	85	12	3	248
	Trudno powiedzieć	85	4	11	264

Tabela 2

		Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie wśród wysokich urzędników państwowych i polityków częste czy rzadkie jest załatwianie kontraktów, zamówień rządowych dla rodziny, kolegów, znajomych prowadzących firmy prywatne?			Liczba osób
		Częste	Rzadkie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		77	12	11	985
Płeć	Mężczyźni	77	15	8	473
	Kobiety	77	10	13	512
Wiek	18-24 lata	84	10	6	115
	25-34	86	9	5	198
	35-44	82	12	6	170
	45-54	76	14	10	159
	55-64	69	15	16	173
	65 lat i więcej	66	15	19	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	13	12	374
	Miasto do 19 999	73	15	13	154
	20 000 - 99 999	78	15	7	189
	100 000 - 499 999	81	9	10	166
	500 000 i więcej mieszk.	86	7	7	102
Wykształcenie	Podstawowe	67	18	15	213
	Zasadnicze zawodowe	76	13	12	244
	Średnie	84	9	8	330
	Wyższe	80	12	9	198
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	81	10	10	81
	Średni personel, technicy	87	12	1	48
	Pracownicy adm.-biurowi	80	14	6	68
	Pracownicy usług	83	11	6	66
	Robotnicy wykwalifikowani	79	10	12	115
	Robotnicy niewykwalifik.	87	8	6	67
	Rolnicy	82	13	5	49
	Pracujący na własny rach.	74	20	7	41
Bierni zawodowo	Renciści	67	20	13	69
	Emeryci	68	12	20	198
	Uczniowie i studenci	83	12	4	49
	Bezrobotni	75	14	12	86
	Gospodynie domowe i inni	81	12	7	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	78	15	7	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	82	10	8	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	83	10	7	261
	prywatnym gosp. rolnym	85	10	5	52
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	74	17	9	125
	501-750	73	11	16	104
	751-1000	81	14	5	148
	1001-1500	78	12	10	157
	Powyżej 1500 zł	85	7	9	207
Ocena własnych war. mater.	Złe	75	10	15	154
	Średnie	78	11	11	436
	Dobre	77	15	8	394
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	74	12	14	46
	Raz w tygodniu	74	15	11	429
	1-2 razy w miesiącu	86	7	7	170
	Kilka razy w roku	78	11	11	214
	W ogóle nie uczestniczy	73	13	14	126
Poglądy polityczne	Lewica	80	12	7	141
	Centrum	78	13	9	337
	Prawica	78	14	8	246
	Trudno powiedzieć	74	9	17	260

Tabela 3

		Czy, w Pana(i) ocenie, takie zachowanie jak wykorzystywanie przynależności partyjnej dla poprawy własnej sytuacji materialnej zdarza się wśród polskich polityków często czy też raczej sporadycznie?			Liczba osób
		Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków, lub częste	Jest rzadkie lub w ogóle się nie zdarza	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		83	10	7	982
Płeć	Mężczyźni	85	11	4	470
	Kobiety	82	9	9	512
Wiek	18-24 lata	81	17	2	115
	25-34	91	4	5	198
	35-44	90	7	4	170
	45-54	85	11	4	159
	55-64	79	12	9	173
	65 lat i więcej	73	11	16	167
Miejsce zamieszkania	Wieś	80	12	8	373
	Miasto do 19 999	79	12	9	154
	20 000 - 99 999	85	9	6	189
	100 000 - 499 999	88	6	5	165
	500 000 i więcej mieszk.	94	3	3	102
Wykształcenie	Podstawowe	68	18	14	214
	Zasadnicze zawodowe	82	12	6	242
	Średnie	88	7	5	329
	Wyższe	96	2	3	198
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	97	3		81
	Średni personel, technicy	95	3	2	48
	Pracownicy adm.-biurowi	86	5	8	68
	Pracownicy usług	85	8	6	66
	Robotnicy wykwalifikowani	84	7	9	115
	Robotnicy niewykwalifik.	89	5	6	67
	Rolnicy	91	9		49
	Pracujący na własny rach.	93	4	2	41
Bierni zawodowo	Renciści	70	25	5	68
	Emeryci	75	11	14	197
	Uczniowie i studenci	76	24		49
	Bezrobotni	77	16	7	86
	Gospodynie domowe i inni	88	3	9	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	91	4	5	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	86	6	7	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	90	6	4	261
	prywatnym gosp. rolnym	90	8	2	52
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	75	12	13	125
	501-750	75	17	8	102
	751-1000	84	10	6	149
	1001-1500	85	8	7	156
	Powyżej 1500 zł	92	5	4	207
Ocena własnych war. mater.	Złe	80	12	8	152
	Średnie	83	8	8	438
	Dobre	85	10	5	392
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	79	15	7	46
	Raz w tygodniu	81	12	7	430
	1-2 razy w miesiącu	84	9	7	168
	Kilka razy w roku	91	4	5	214
	W ogóle nie uczestniczy	80	9	11	125
Poglądy polityczne	Lewica	88	9	3	141
	Centrum	84	10	5	337
	Prawica	83	11	5	247
	Trudno powiedzieć	80	8	12	258

Tabela 4

		Czy, w Pana(i) ocenie, takie zachowanie jak brak lojalności wobec szefa partii zdarza się wśród polskich polityków często czy też raczej sporadycznie?			Liczba osób
		Jest powszechne, dotyczy niemal wszystkich polityków, lub częste	Jest rzadkie lub w ogóle się nie zdarza	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		38	41	21	981
Płeć	Mężczyźni	38	45	17	470
	Kobiety	38	37	24	511
Wiek	18-24 lata	46	39	16	115
	25-34	40	45	15	198
	35-44	34	48	18	170
	45-54	34	43	23	158
	55-64	42	36	22	173
	65 lat i więcej	35	35	30	167
Miejsce zamieszkania	Wieś	37	39	24	374
	Miasto do 19 999	36	44	21	154
	20 000 - 99 999	38	41	21	189
	100 000 - 499 999	41	39	19	162
	500 000 i więcej mieszk.	38	48	14	102
Wykształcenie	Podstawowe	34	34	32	212
	Zasadnicze zawodowe	39	40	21	242
	Średnie	40	42	18	329
	Wyższe	38	49	13	198
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	34	51	15	81
	Średni personel, technicy	25	66	8	48
	Pracownicy adm.-biurowi	42	38	20	68
	Pracownicy usług	46	42	12	66
	Robotnicy wykwalifikowani	37	42	21	115
	Robotnicy niewykwalifik.	44	31	25	67
	Rolnicy	47	35	17	48
	Pracujący na własny rach.	25	60	14	41
Bierni zawodowo	Renciści	33	34	33	68
	Emeryci	35	35	30	197
	Uczniowie i studenci	43	48	9	49
	Bezrobotni	40	41	19	86
	Gospodynie domowe i inni	46	34	19	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	29	53	17	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	45	20	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	43	15	261
	prywatnym gosp. rolnym	47	33	20	51
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	40	31	28	124
	501-750	41	38	21	102
	751-1000	43	36	21	150
	1001-1500	34	49	18	157
	Powyżej 1500 zł	37	48	15	206
Ocena własnych war. mater.	Złe	40	30	30	151
	Średnie	36	41	24	437
	Dobre	40	46	14	393
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	44	23	46
	Raz w tygodniu	40	39	21	430
	1-2 razy w miesiącu	37	44	19	168
	Kilka razy w roku	40	39	21	214
	W ogóle nie uczestniczy	30	46	24	123
Poglądy polityczne	Lewica	42	47	12	141
	Centrum	39	46	15	336
	Prawica	36	50	14	248
	Trudno powiedzieć	36	24	40	257